

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1916.

Andra kammaren.

Nr 18.

Onsdagen den 9 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Till avgörande förelåg först statsutskottets utlåtande, nr 1, angående regleringen av utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna. *Ang. kungl. hov- och slottsstaterna.*

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i riksstaten för år 1917 uppföra anslagen för kungl. hovstaten och kungl. slottsstaten med oförändrade belopp.

Efter föredragning av utskottets hemställan lämnades på begäran ordet till

Herr Höglund, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Det fanns en tid — det var ej så länge sedan — då det var ganska modärnt inom demokratien att tala om kungamakts absolut betydelselöshet i våra dagar. De stämmorna torde ha tystnat inför vad vi nu uppleva.

Någon har sagt, att kungarnas historia är historien om folkens lidanden. Det ligger åtskillig sanning i denna sats även för den, som ser de djupast liggande orsakerna till världskrigets elände i ett vanvettigt ekonomiskt system. Man kan dock icke blunda för att det politiska fåtalsvälde och envælde, som ännu råder i de flesta länder, har sin djupa anpart i denna himmelskriande blodsskuld. Man har nu fått se, vad kungamakt är: inte, som den förut framställdes av politiska illusionärer, en blek skugga, irrande omkring från gångna tider, nästan bedjande om ursäkt för sin existens, utan tvärtom en blodfull, målmedveten, modärnt rustad kämpe för klassvälde och folkförtryck, med hänsynslöst förakt för kravet på demokratisk självbestämmanderätt och helt ledd av Ludvig XIV:s kända maxim: »Staten, det är Jag» — med stort J. Mina herrar, låt oss erkänna sanningen och varken bedraga oss själva eller andra. Vi skulle representera folket, men när det gäller folkets vara eller icke vara, när det gäller krig eller fred, då betyder i själva verket riksdagen ingenting och kungamakten allt. Vem vill be-

Ang. kungl.
hov- och slotts-
staterna.
(Forts.)

strida, att just detta förhållande, som är detsamma i alla länder, haft det mest ödesdigra inflytande på de händelser, som framkallade den stora världskatastrofen?

Exempel ha icke heller saknats på en dynastisk solidaritet, som åsidosätter alla andra hänsyn, även hänsynen till det egna folket. Man behöver icke gå så värst långt bortom våra knutar för att finna högtstående, mer eller mindre oansvariga personer driva en privatpolitik, stundom feminint betonad, som komprometterar utåt och inåt alstrar oro och missnöje. När exempelvis ett neutralt lands drottning, vars folk vill till det yttersta bevara freden, låter hylla sig med en »krigskrona»... — Talaren avbröts här av herr t a l m a n n e n, som yttrade: Jag får uppmana talaren att hålla sig till ämnet och icke inblanda utomstående personer. — Herr Höglund fortsatte: Ja, herr talman, jag vill motivera min ståndpunkt, som går ut på avslag på statsutskottets hemställan. Jag kan då icke underlåta att beröra min principiella ställning till kungamakten. Herr talmannens klubbslag, som jag naturligtvis vill respektera, visar just, hur stark kungamakten är, när det icke ens i denna sal, där väl ordet borde vara åtminstone lika fritt, som det är för svenska medborgare, när de tala ute i landet, är tillåtet att ingå på händelser, som upprört stora delar av vår nation.

Genom pressen har nyligen gått ett meddelande om en annan sak, som, om den befinnes vara riktig, utgör en ytterligare illustration till de synpunkter, som jag här tillåtit mig i korthet utveckla. Det gäller — jag citerar ordagrant några tidningar — »en högst besynnerlig framställning, som Sveriges konung...» — Här avbröts talaren ånyo av herr t a l m a n n e n, som yttrade: Jag får ännu en gång uppmana talaren att hålla sig till det föredragna utlåtandet. — Talaren fortsatte: Ja, herr talman, jag anser dock, att, då jag beträffande det föredragna utlåtandet vill motivera ett avslagsyrkande på utskottets hemställan, detta yrkande icke blott kan motiveras av rena sparsamhetssynpunkter, som för mig icke äro avgörande, utan för mig är avgörande min principiella uppfattning om kungamaktens ställning i det moderna samhället och dess inflytande på landets öden. Jag vill alltså för min del säga — ja, alla förstå vad jag syftar på, och det kan följaktligen vara onödigt, när herr talmannen har invändningar att göra däremot, att ytterligare ingå på den saken. Jag vill endast säga, att denna sak, om den befinnes vara riktig — vilket jag icke vet, men varom det ju vore högst önskvärt att få fullständig klarhet eller åtminstone så stor klarhet som möjligt — utgör ännu ett bevis på de vådor, som folkmassorna i våra dagar kunna komma att utsättas för genom att de själva sakna verkligt utrikespolitiskt inflytande och att kungamakten har en sådan ställning, som den för närvarande har, när det gäller avgörandet av sådana för folkets liv och välfärd ödesdigra frågor.

Herr talman! Då jag för min del icke kan vara med om att bevilja medel till en institution, i vilken jag ser en olöslig

motsättning till folkets sanna intressen, ber jag att få yrka
avslag på statsutskottets hemställan.

*Ang. kungl.
hov- och slotts-
staterna.
(Forts.)*

Vidare anförde

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena Wallenberg: Herr talman, mina herrar! Med anledning av de antydningar, som den siste talaren har tillåtit sig, vill jag för kammaren tillkännagiva, att intet har i utrikespolitiskt avseende passerat, för vilket icke utrikesministern bär ansvaret och *kan* bära ansvaret.

Herr Andersson i Skivarp: Herr talman, mina herrar! Då mig veterligen ingenting har sedan förra riksdagen passerat, som kan föranleda en ändring i denna huvudtitel — och det har också varit statsutskottets enhälliga mening — anhåller jag, herr talman, endast att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag å berörda hemställan; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Höglund, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utvisade 86 ja mot 14 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 2.

Å föredragningslistan var vidare uppfört statsutskottets utlåtande, nr 3, angående regleringen av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkten 3.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Ang. beskickningar och konsulat.

Punkten 4, angående beskickningar och konsulat.

I överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t i punkten 4 av tredje huvudtiteln föreslagit riksdagen hemställde utskottet att riksdagen måtte från och med år 1917

a) uppföra avlöning för en kanslist vid beskickningen i Buenos Aires med 7,500 kronor, därav 2,400 kronor i lön, 600 kronor i tjänstgöringspenningar och 4,500 kronor i ortstillägg;

b) höja generalkonsulns i London avlöning med 3,000 kronor till 24,000 kronor, därav 6,600 kronor i lön, 3,000 kronor i tjänstgöringspenningar och 14,400 kronor i ortstillägg;

c) i stället för den i staten för beskickningar och konsulat uppförda avlöning, 15,000 kronor, för en konsul i Moskva, uppföra avlöning för en generalkonsul därstädes med 24,000 kronor, därav 6,600 kronor i lön, 3,000 kronor i tjänstgöringspenningar och 14,400 kronor i ortstillägg, innefattande även kostnaden för kanslilokal;

d) uppföra avlöning för en kanslist vid generalkonsulatet i Moskva med 5,000 kronor, därav 2,400 kronor i lön, 600 kronor i tjänstgöringspenningar och 2,000 kronor i ortstillägg;

e) i stället för den i staten för beskickningar och konsulat uppförda avlöning, 19,000 kronor, för en konsul i Montreal, uppföra avlöning för en generalkonsul därstädes med 26,000 kronor, därav 6,600 kronor i lön, 3,000 kronor i tjänstgöringspenningar och 16,400 kronor i ortstillägg;

f) uppföra avlöning för en kanslist vid generalkonsulatet i Montreal med 7,500 kronor, därav 2,400 kronor i lön, 600 kronor i tjänstgöringspenningar och 4,500 kronor i ortstillägg.

Vid punkten voro emellertid fogade reservationer:

av herrar *Thorsson* och *Sävström*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

a) att riksdagen måtte från och med år 1917 uppföra — — —
— — — — — ortstillägg;

b) att Kungl. Maj:ts förslag om höjning av generalkonsulns i London avlöning till 24,000 kronor icke måtte av riksdagen bifallas;

c) att riksdagen måtte från och med år 1917 i stället för den i staten för beskickningar och konsulat uppförda avlöning, 15,000 kronor, för en konsul i Moskva, uppföra en avlöning för en generalkonsul därstädes med 21,000 kronor, därav 6,600 kronor i lön, 3,000 kronor i tjänstgöringspenningar och 11,400 kronor i ortstillägg, innefattande även kostnaden för kanslilokal;

- d) att riksdagen måtte från och med år 1917 uppföra — — — — — *Ang. beskickningar och konsulat.*
 — — — — — ortstillägg; *(Forts.)*
 e) att Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av ett generalkonsulat i Montreal icke måtte av riksdagen bifallas;
 f) att riksdagen måtte från och med år 1917 uppföra — — — — —
 — — — — — vid konsulatet i Montreal — — — — — ortstillägg; samt

av herrar *A. C. Lindblad, Rydén* i Malmö, *Nilsson* i Kabbarp och *Jansson* i Falun, vilka föreslagit,

- a) att riksdagen måtte från och med år 1917 uppföra — — — — —
 — — — — — ortstillägg;
 b) att Kungl. Maj:ts förslag om höjning av generalkonsulns i London avlöning till 24,000 kronor icke måtte av riksdagen bifallas;
 c) att riksdagen måtte från och med år 1917 i stället för — — — — —
 — — — — — kanslilokal;
 d) att riksdagen måtte från och med år 1917 uppföra — — — — —
 — — — — — ortstillägg;
 e) att Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av ett generalkonsulat i Montreal icke måtte av riksdagen bifallas;
 f) att riksdagen måtte från och med år 1917 uppföra — — — — —
 vid konsulatet i Montreal — — — — — ortstillägg.

Mom. a).

Utskottets hemställan bifölls.

Sedan *mom. b)* nu föredragits, gav herr talmannen på begäran ordet till

Herr *Thorsson*, som anförde: Herr talman, mina herrar! Jag har tillsammans med mina partikamrater i utskottet ej kunnat gå med på utskottets yrkande i förevarande punkt. Innan jag utvecklar den uppfattning, vi reservanter ha i föreliggande ärende, vill jag säga, att vårt syfte icke varit att på något som helst sätt rikta någon attack emot den nuvarande utrikesministern, utan vi hava försökt se dessa frågor fullt sakligt.

Kungl. Maj:t har föreslagit, att den till generalkonsuln i London utgående ersättningen, 21,000 kronor, skulle höjas till 24,000 kronor. Som skäl för detta förslag har Kungl. Maj:t anført, att från befattningens nuvarande innehavare gjorts åtskilliga framställningar i syfte att nå den löneinkomst, som nu av Kungl. Maj:t äskats. Det har emellertid synts oss, att det icke kunde vara lämpligt att nu gå in på löne regleringar å hithörande område, då ju hela konsulatstaten så sent som 1906 var föremål för en genomgripande reglering på lönernas område. Den då genomförda löne regleringen grundar sig på en synnerligen ingående utredning, efter vilken de då föreliggande förslagen av riksdagen behandlades och godkändes. Det förefaller oss då, särskilt som den nuvarande innehavaren av befatt-

Ang. beskick-
ningar och
konsulat.
(Forts.)

ningen icke innehåft den längre än två år, för tidigt att nu beträda lönerogleringarnas väg.

Men det mest avgörande skälet till att vi motsatt oss denna av Kungl. Maj:t önskade löneförhöjning är det, att våra finansiella förhållanden, särskilt våra skattefinansiella förhållanden, äro så åtstramade, att man med största försiktighet måste ordna statens budget för att icke de skattedragande skola i allt för hög grad tryckas. Till riksdagens prövning föreligger begäran om ett anslag, avseende att giva en liten löneförbättring åt de svagast stående statstjänarna. Anslaget storlek har ju begränsats till 3½ miljon kronor, då det är många, många tusen små löntagare, som skola vara med om att dela detta belopp. Så förefaller det mig, att riksdagen nödgas göra vissa restriktioner vid tillmätandet av de tillfälliga löneförbättringar, som av Kungl. Maj:t ifrågasatts, restriktioner av beskaffenhet att verka besvikande i många svenska hem, som dock alla i sin mån hava bidragit till att under dessa bekymmersamma tider upprätthålla statsmaskineriet.

Det är mot bakgrunden av denna ekonomiska situation jag för min del icke har kunnat vara med om att biträda det förslag, vartill utskottsmajoriteten har lämnat sitt bifall, och utan att nu närmare vilja ingå i debatt om dessa spörsmål anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till den av mig med flera vid betänkandet fogade reservationen och avslag å utskottets hemställan.

Vidare yttrade

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena Wallenberg: Herr talman, mina herrar! Den siste ärade talaren har anlagt tre synpunkter för sitt avslagsyrkande. Den första var, att man så nyligen som 1906 gjort löneroglering, den andra, att den nuvarande innehavaren av befattningen nyss tillträtt densamma, och den tredje utgjordes av allmänna sparsamhets-skäl.

Vad nu hans första skäl beträffar, vill jag meddela herr Thorsson, att mycket har ändrat sig sedan 1906 och icke minst på det ekonomiska området. Jag skall be att i korthet få redogöra för, hur denna fråga ligger. Då kommer jag också att beröra hans andra skäl.

Generalkonsulns i London lön bestämdes redan 1869 till 24,000 kronor. Lönen stod oförändrad vid detta belopp intill 1906 års omorganisation, då den av Kungl. Maj:t och riksdagen i enlighet med en reservation av en medlem i diplomat- och konsulatkommittén nedsattes till 21,000 kronor. Nu skall jag emellertid be att få fästa uppmärksamheten på, att sedan detta skett, även efter 1906 lönen utgick med 24,000 kronor, enär såväl 1906 års som påföljande riksdagar tillade innehavaren av generalkonsulsbefattningen ett personligt tillägg av 3,000

kronor. Först den 1 januari 1914, då den nuvarande innehavaren tillträdde befattningen, blev lönen nedsatt till 21,000 kronor. Ingen torde emellertid kunna bestrida, att, om det också fanns skäl år 1906 för att nedsätta lönen till 21,000 kronor, sådana skäl icke längre finnas i dag, utan att tvärtom alla skäl tala för höjning av lönen. Levnadskostnaderna ha överallt stigit, och den ärade talaren gav i slutet av sitt anförande exempel därpå, när han talade om, att här i landet finnas många, som skulle behöva högre löner eller understöd. Jag har samlat ihop en fullständig statistik angående priserna i England på de förnödenhetsartiklar, som behövas för en människas uppehälle. Jag vill icke trötta kammaren med att framlägga alla dessa siffror, jag vill endast anföra några siffror, som ej finnas i propositionen.

Ang. beskickningar och konsulat.
(Forts.)

Minuthandelsprisen på livsmedel i London stego från år 1906 till år 1913 — d. v. s. innan kriget utbröt — med 121½ %. Men, tager jag krigsåren med, så har denna stegring utgjort 45,7 %. Kolprisen stego före kriget under åren 1906—1913 med 14,1 %. Jag medger, att de nu äro abnorma, de ha stigit med över 40 % i England. Priserna å beklädnadsartiklar ha under åren 1906—1913 stigit med 10 %, och efter krigsutbrottet med 35 %.

Det kan icke vara kammarens mening, att den person, som är anförtrodd en sådan post som generalkonsulsbefattningen i London, skall behöva vare sig, om han har enskild förmögenhet, tillsätta densamma — det tror jag icke är fallet med den nuvarande innehavaren — eller undandraga sig de skyldigheter, som medfölja en generalkonsulsbefattning på ett sådant ställe, nämligen att dels personligen stödja behövande landsmän och dels deltaga i barmhärtighetsinsamlingar.

Jag anhåller, att andra kammaren godhetsfullt ville bifalla vad statsutskottet i denna punkt föreslagit.

Herr Thorsson: Herr talman! Jag nödgas säga några ord med anledning av hans excellens herr utrikesministerns anförande.

Det framgår av handlingarna, att denna lön till generalkonsuln i London fastställdes redan år 1869, men det framgår också av handlingarna, att denne generalkonsul under tidsperioden 1869—1906 ansågs vara något för högt avlönad i jämförelse med ämbetsbröderna, och för att vinna någon rättelse i hithörande stycke, vidtog man år 1906 en reduktion. Att icke riksdagen omedelbart tillämpade den nya lönestaten, grundade sig därpå, att man vid löneregleringar aldrig brukar gå så tillväga, att en person, som redan tillträtt en löneförmån, omedelbart skall vara underkastad den nya löneregleringen, utan att han får ett personligt lönetillägg, som svarar mot de ytterligare inkomster, han förut haft. Detta är icke ett enastående förhållande utan en metod, som man följt vid alla löneregleringar.

Ang. beskickningar och konsulat.
(Forts.)

Sedan anförde hans excellens, att egentligen ha levnadskostnaderna, särskilt vad livsförnödenheter beträffar, stigit med 45 % under dessa abnorma förhållanden. Ja, det är ett skäl för avslagsyrkande ur mina synpunkter, ty det är icke England enbart, som berörts av denna allmänna stegring av de oundgängligaste livsförnödenheterna. En sådan artikel exempelvis som rågmjöl eller råg har stigit alldeles orimligt inom vårt land, så att jag ifrågasätter, om icke denna standardartikel i vår hushållning stigit med 45 eller 47 %, och vi veta, att detta drabbar så orimligt bland de fattigaste samhällslagren. Därför har jag trott det vara riktigt, att man icke bifaller det nu föreliggande förslaget om löneförhöjning.

Lika säkert, som att jag står här, kommer ett bifall till nu föreliggande förslag att inbjuda till åtskilliga andra regleringar på hithörande område. Det vore väl en dålig diplomat, som ej kunde uträkna, att det kostar mer att leva, än vad han har i inkomst. Därför tror jag icke, att det kommer att saknas skäl för framställningar i alla möjliga riktningar. Det är detta, som gjort, att jag icke kunnat vara med om det föreliggande förslaget.

Herr Rydén i Malmö: Herr talman! Jag tror, att man bör göra en viss skillnad mellan olika generalkonsulsbefattningar med avseende å de löneförmåner, som äro förenade med tjänsterna. Å en plats där vår högsta diplomatiska och konsulära representation är en generalkonsul, har uppenbarligen generalkonsuln en mängd representationsplikter, vilka i en stad som London åligga ministern. Jag har därför icke varit enig med min partikamrat herr Thorsson ifråga om generalkonsulsbefattningen i Moskva, dels därför att där är så ofantligt mycket dyrare än i London, och dels därför att det icke finnes någon svensk minister på platsen, som övertager en del representationsskyldigheter, såsom det finnes i London. Därför har jag som sagt icke funnit tillräckligt vägande skäl för att motsätta mig Kungl. Maj:ts förslag i fråga om Moskva. Men, när det gäller London, måste man erinra sig, att London icke är någon av våra dyraste huvudstäder. Bland de siffror, som hans excellens herr utrikesministern omnämnde, är det till den procentuella stegringen före kriget av cirka 10 % vi skola taga hänsyn, icke till krigspriserna. En stegring av 10 % på ett årtionde, då levnadskostnaderna förut icke varit så dyra, det är icke stort mera, än vad denne tjänsteman erhållit i skattelindring under samma tid. Herrarna erinra sig nog, att på den förre utrikesministerns initiativ avskaffades skatteplikten för våra konsulter och ministrar i utlandet för den del av inkomsten, som utgjordes av det s. k. ortstillägget. Tager man hänsyn till den summa, som efter år 1906 skulle ha utgått, om de skattat för ortstillägget, och räknar ut vad detta innebär, så finner man, att den procentuella

stegringen av levnadskostnaderna ungefär motsvarar den skatte-
lindring, som för några riksdagar sedan kom till stånd.

Då jag har den uppfattningen, att denna fråga om den till-
fälliga stegringen av kostnaderna, som uppkommit genom kriget,
icke är en speciellt engelsk fråga utan en internationell före-
teelse, och då, som herrarna kunna se av de officiella kursnote-
ringarna, vår generalkonsul i London i någon mån hållits ska-
deslös för krigspriserna genom den stora kursskillnaden mellan
svenskt och engelskt mynt, har jag icke ansett mig äga tillräck-
liga skäl för att vara med om att höja lönen till generalkonsuln
i London under nu föreliggande förhållanden. Och jag tror,
att ett bifall till förslaget kommer att leda till en allmän reg-
lering av våra konsulära tjänstemäns löner.

Jag vet ju, att ingen här i kammaren vill i denna sak på
något sätt lägga in något personligt mot hans excellens herr
utrikesministern, men jag vill till förekommande av alla miss-
tydningar betona, att det varit rent sakliga skäl, som motiverat
min ståndpunkt, men jag tror, att de sakliga skälen äro tillräck-
ligt vägande, för att man ej bör bifalla Kungl. Maj:ts framställ-
ning i nu förevarande punkt.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman, mina herrar!
Vid prövningen av förevarande ärende har jag i statsutskottet
i olikhet med de båda ärade talarna på Malmöhuslänsbanken kom-
mit till den uppfattningen, att såväl de skäl, som äro förebragta
för Kungl. Maj:ts framställning i statsverkspropositionen, som
de skäl, vilka anförts här i dag i kammaren, äro av den natur,
att de fullt motivera den löneökning, som här ifrågasättes. Jag
ber att gentemot näst föregående talare få framhålla, att var-
ken i statsverkspropositionen, eller, om jag rätt fattade herr ut-
rikesministerns anförande, i dag, tyngdpunkten lagts på den
stegring av levnadskostnaderna, som blivit en omedelbar följd
av den nu rådande världskrisen. Förslaget är tillräckligt moti-
verat med den allmänna stegring av priserna på livsmedel och
övriga förnödenheter, som försiggått under tiden från år 1906
till år 1913, en höjning, som synes mig kunna uppskattas till
minst omkring 15 %. Om man skulle göra en jämförelse med
livsmedelsprisens stegring från år 1869, då lönen ursprungligen
bestämde till 24,000 kronor, till den av mig nyss angivna tid-
punkten, skulle givetvis stegringen procentuellt taget bli ännu
större.

Nu har emellertid den näst föregående ärade talaren erinrat
om den ändring i fråga om skatteförhållandena, som riksdagen
på Kungl. Maj:ts framställning har beslutat.

Det må äga sin riktighet. I statsverkspropositionen beröres
emellertid en omständighet, som i avsevärd grad, för att icke
säga fullständigt, neutraliserar verkan av denna skattelindring
för generalkonsuln i London. Det är nämligen den upplysning,
som lämnas på sidan 6 i statsverkspropositionen rörande tredje

Ang. beskickningar och konsulat.
(Forts.)

huvudtiteln, angående en för var och en, som känner till de engelska förhållandena, väl känd omständighet, nämligen att det i London icke är möjligt för en person i en generalkonsuls ställning att få hyra endast en våning. Någon sådan bostad står honom icke till buds, utan han måste hyra ett helt hus, och till hyran för ett sådant hus måste läggas kostnader, som uppstå på grund av den engelska skattelagstiftningen. Ej allenast att husets underhåll vilar på hyresgästen liksom ock delvis utrustningskostnaderna, utan till hyran kommer dessutom i regel en tredjedel av hyresbeloppet i skatter.

Av denna omständighet framgår det, synes det mig, att verkan av denna skattelindring för generalkonsuln i London icke har någon större betydelse, om man tar hänsyn till de ökade kostnader, som här uppstå för honom.

Jag ber, herr talman, få anhålla, att kammaren måtte bifalla utskottets hemställan.

Herr Månsson: Herr talman! Jag hade tänkt begära ordet vid punkt 6, men det föreligger icke något formellt hinder för att redan nu säga det jag då tänkte säga, enär jag ändå icke har något yrkande i frågan.

Det är bara det jag ville säga, att vår utrikesbudget nu genom arrangerandet av en del nya generalkonsulat hotar att svälla ut högst betydligt. Jag har här framför mig en tabell, som jag tecknat upp, visande de skilda staternas utrikesbudgeter i förhållande till befolkningen i staterna. Jag finner av denna tabell, att denna budget i allmänhet håller sig vid omkring en tredjedels franc per innevänare, men här hos oss har den redan växt betydligt över den summan. Jag skall icke trötta kammaren med att läsa upp alla dessa siffror, jag vill endast säga, att dessa generalkonsuler nu troligtvis äro för vår handel så nyttiga, att kostnaden för dem mer än väl uppväges av de fördelar, vi ha av dem. Däremot synes det mig, som om det funnes andra institutioner, angående vilka det är tvivelaktigt, huruvida den nytta man har av dem, uppväger kostnaderna. Jag syftar härvid på beskickningarna i Spanien, Italien och Turkiet. I två av dessa länder ha vi stora beskickningshus, och frågan är, om vi icke borde förvandla dessa beskickningar till generalkonsulat, sälja beskickningshusen och därigenom erhålla medel till att öppna generalkonsulat.

Herr talman, jag ber om ursäkt, om jag avvikit från ämnet, men jag skulle i alla fall hava sagt detta vid punkt 6. Jag har intet yrkande att göra.

Herr Ekman: Herr talman, mina herrar! Den första ärade talaren strök i sitt anförande under att det för honom avgörande, då han fann anledning att yrka avslag på statsutskottets föreliggande framställning, var behovet av största möjliga sparsamhet under nuvarande allvarliga förhållanden. Jag vågar säga, att statsutskottet väl känt denna nödvändighet, men givet är, att man måste pröva varje

sak för sig, att man måste undersöka de motiv, som ligga till grund för varje särskild framställning, och om man vid en sådan prövning kommer till det resultat, att utgifter trots de mycket vägande sparsamhetshänsynen dock måste förordas, så är det statsutskottets givna skyldighet att också lämna ett sådant förordande. Min uppfattning är, att ett sådant förhållande här föreligger. Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena har redan påpekat några av de förhållanden, som för generalkonsuln i London göra en löneförhöjning alldeles särskilt önskvärd, och den talare, som framfört statsutskottsmajoritetens talan har också framhållit några förhållanden som tala härför. Jag för min del skall be att få erinra om några siffror, som återfinnas på sidan 8 i den kungl. propositionen, och som äro synnerligen belysande för den höjning av livsmedelspriserna i London, som under senare tiden inträtt. Man tager där femårsperioden 1901—1905 till utgångspunkt och visar, att medelpriserna för spannmål och kött i slutet av juli 1914 voro 15,8 % högre än under nämnda femårsperiod för att därefter successive visa en stegring av 78,6 % i slutet av maj 1915 och av 61,9 % i slutet av september samma år. För andra födoämnen utgör med samma utgångspunkt stegringen under första kvartalet 1913 19 $\frac{1}{3}$ %, i slutet av augusti 1914 23 % och i september 1915 56 $\frac{5}{8}$ %.

Dessa förhållanden, jämte de från statsrådsbanken och de av herr Nilson framburna torde väl utgöra tillräckligt bärande motiv för att nu återställa den ifrågavarande lönen till vad den år 1869 ansågs böra vara.

Men det finnes även andra motiv för att i vår tid tillse, att man på dessa poster erhåller personer, som äro väl skickade att utföra det ansvarsfulla värv, som åligger dem. Det är ingalunda min mening att säga, att någon av dessa tjänstemän skulle, om deras lön vore otillräcklig, försumma sin tjänst, och att alltså det sätt, varpå de skulle fullgöra sina åligganden skulle vara helt beroende av högre eller lägre lön, men däremot synes det mig vara givet, att möjligheten att besätta dessa poster med personer fullt skickade att företräda våra handelsintressen är beroende av att lönerna sättas så pass högt, att lockelsen för sådana personer att ägna sin förmåga och sin tjänst åt enskild affärsverksamhet icke skall bli alltför stark.

Jag har, mina herrar, den uppfattningen, att när det nu pågående världskriget slutat, kommer vår handel att söka sig nya vägar, och många gamla handelsvägar komma att kräva en omläggning. Det gäller då att i vår representation på detta område i utlandet hava personer, som med vaket och livligt intresse samt förmåga följa förteelserna och ge oss de anvisningar, som kunna krävas för vinnande av de för vår handel önskvärda målen.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Efter av herr talmannen givna propositioner å de därunder framkomna yrkandena biföll kammaren utskottets hemställan.

Ang. beskickningar och konsulat.
(Forts.)

Ang. beskickningar och konsulat.
(Forts.)

Härpå föredrogs *mom. c)*. Därvid yttrade

Herr Thorsson: Herr talman! Även vid denna punkt har jag avgivit en reservation. Jag är fullt enig med statsutskottets vice ordförande i hans yttrande, att vår handel efter kriget kommer att söka sig nya vägar, men hur han kunde taga det till intäkt för höjande av generalkonsulslönen i London, det förstår jag icke. Detta blott ett inpass i förbifarten.

Då jag är övertygad om, att vår handelsverksamhet efter kriget måste söka sig nya vägar, har jag varit med om att tillstyrka inrättandet av ett generalkonsulat i Moskva, och jag har också för min del biträtt det förslag, som nu föreligger att inrätta ytterligare tre nya konsulat i det ryska riket. Men ifrån samma synpunkt, som jag hade på den andra frågan, den angående löneförhöjningen i London, har jag icke heller här utan vidare kunnat gå med på att fastställa lönen till 24,000 kr. för generalkonsuln i Moskva. Det är ju dock icke längre sedan än år 1906 som detta konsulat upprättades, och den nuvarande innehavaren av konsulatet har varit avlönad med 15,000 kr. En del av detta belopp har han, så vitt jag läst rätt inantill i motiveringen, fått avstå till biträde. Nu vet jag icke, om samma person skall upphöjas till generalkonsul, men jag tycker, att även om detta icke skall ske, så är det dock ett för stort steg att höja arvodet på denna plats från 15,000 till 24,000 kr. Samtidigt med att vi tänka upprätta ett generalkonsulat, ställa Kungl. Maj:t och riksdagen till detta konsulats förfogande en ny tjänsteman, ty i samma proposition framlägges ju förslag om inrättandet av en kanslitjänst. Vid sådant förhållande har jag icke kunnat komma till något annat resultat än att det skulle vara en rimlig avvägning att stanna vid 21,000 kr.

Jag har velat angiva denna min ståndpunkt, icke därför att jag har någon som helst utsikt till att stå mig i denna fråga, om jag skulle påkalla votering, ty det är klart, att när de två andra partierna sluta sig tillsammans för att klarera en sådan historia, så är det icke ens lönt att framställa något yrkande. Jag har endast velat med dessa ord angiva min ståndpunkt.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Mom. d).

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. e) föredrogs härpå; och yttrade därvid

Herr Thorsson: Herr talman! Denna punkt kan jag icke låta passera utan att säga ett par ord.

Här har riksdagen så sent som 1912 inrättat ett konsulat, och detta har nätt och jämnt kommit i verksamhet, förrän man är i färd med att taga ytterligare ett steg och inrätta ett gene-

ralkonsulat. Jag har i den motivering, som är framlagd för detta yrkande, icke kunnat finna tillräckligt bärande skäl för inrättande av detta generalkonsulat. Det är visserligen sant, att vår strävan att utvidga gamla handelsområden och förvärva nya sådana kan tvinga riksdagen att utöka vår konsulära representation i utlandet i hastigare tempo än som hittills ifrågasatts, men det synes mig dock gå väl fort med inrättandet av nu föreslagna generalkonsulat. Jag kan naturligtvis icke giva mig in i ett bedömande av huruvida det skulle vara ett lyckligare arrangemang för våra handelsförbindelser, om man på detta vidsträckta område inrättade ett liknande konsulat som det som redan finnes inrättat i Montreal. Men, som sagt, om den saken kan det ju diskuteras. Vad som i alla fall har syntts mig något märkvärdigt det är, att vi redan 2 à 3 år efter det vi inrättat ett konsulat äro färdiga med att upprätta ett generalkonsulat med så avsevärd ökning som här är ifrågasatt. Från 19,000 kronor skola vi komma upp till 37,000 kronors kostnader för våra konsulära frågors ordnande i Montreal.

Jag ber, som sagt, herr talman, att få yrka avslag å Kungl. Maj:ts framställning i föreliggande punkt.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena Wallenberg: Jag nödgas besvära kammaren med att åhöra mig en kort stund i avseende å den föreslagna generalkonsulsbefattningen i Montreal.

Tanken att ställa Sveriges konsulära representation i Brittiska Nordamerika under ledning av en tjänsteman med generalkonsuls grad är icke ny. Frågan härom har förut upprepade gånger varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet.

Vid tiden för 1906 års omorganisation av beskickningar och konsulat fanns i Brittiska Nordamerika, sedan den 12 januari 1904, ett upprättat generalkonsulat med säte i Quebec. I det betänkande, som 1906 avgavs av diplomat- och konsulatkommittén, fann kommittén sig sakna anledning tillstyrka bibehållandet av denna befattning, vilken tillkommit med hänsyn till de synnerligen omfattande norska sjöfartsintressena. I stället borde upprättas ett olönat konsulat, och föreslogs till säte för detta icke Quebec utan Montreal. I anslutning till kommitténs förslag gjordes ej heller vid 1906 års omorganisation av konsulatväsendet någon framställning om ett lönat konsulat i Brittiska Nordamerika, utan upprättades i stället ett olönat konsulat i Montreal med distrikt omfattande Brittiska Nordamerika med undantag av British Columbia.

Man kan emellertid tämligen snart underfund med att anordningen med en olönad konsul i Canada icke i längden var förenligt med ett behörigt bevakande av våra intressen i detta land. Sedan posten varit besatt med tvenne olönade innehavare, av vilka den ene var en synnerligen framstående, förmögen person, visade det sig snart, då denne man tog avsked därför att det

Ang. beskickningar och konsulat.
(Fortn.)

Ang. beskickningar och konsulat.
(Forts.)

förorsakade honom för mycket besvär och utgifter, att detta förfarande icke kunde fortsättas, utan man bestämde sig för att föreslå riksdagen upprättandet av ett lönat konsulat. Förslaget om denna konsulatbefattning väcktes vid 1912 års riksdag och vann dennas bifall. Redan vid detta tillfälle framhöll dåvarande ministern för utrikes ärendena, hurusom den föreslagna åtgärden blott vore ett provisorium i avvaktan å bland annat utredning angående lämpligheten att ställa en generalkonsul i spetsen för vår konsulära representation i Brittiska Nordamerika.

Då proposition år 1913 avläts till riksdagen om befattningens uppförande å ordinarie stat, anfördes ytterligare synpunkter, som talade för upprättandet av ett generalkonsulat i Montreal med distrikt omfattande jämväl British Columbia. Huvudsakligen på grund av sparsamhetsskäl blev emellertid tanken på en dylik organisation då uppgiven.

Då jag nu upptager frågan, står denna åtgärd i samband med företeelser på det ekonomiska området, som redan länge varit föremål för utrikesledningens uppmärksamhet. Canada är ett land, vars naturliga hjälpkällor i mångt och mycket likna Sveriges. Canadas vittomfattande skogar, dess enorma förråd av mineraler och vattenkraft tyda uppenbarligen på en storartad industriell utveckling. Landet är stätt i raskt framåtskridande och kommer säkerligen att liksom Sverige intaga en framskjuten ställning å världsmarknaden med avseende å tillverkningen och exporten av produkter, som stamma från ett rationellt tillgodogörande av tillgång på skog och mineral. Särskilt torde landets leveranskraft i fråga om papper och pappersmassa böra göras till föremål för noggrann uppmärksamhet från svensk sida.

Även oavsett dessa förhållanden synes en förstärkning av vår konsulära representation i de brittiska kolonierna i Nordamerika önskvärd, på grund av den ställning dessa kolonier intaga såväl genom sin storlek som genom deras egenskap av självstyrande. Liknande skäl ligga till grund för det faktum, att vi sedan länge äga ett lönat generalkonsulat i Kapstaden.

Beträffande det belopp, som skulle anses utgöra tillräcklig lön åt en generalkonsul i Canada, kunna ju olika meningar göra sig gällande. Jag har att härvidlag hålla mig till utredningar från personer, som äro förtrogna med på platsen rådande förhållanden och vilkas uppgifter förtjäna tilltro. Dessa utredningar, vilka stödjäs av detaljerade uppgifter, giva vid handen, att för en generalkonsul, som har familj att försörja, en lön av 26,000 kronor torde få betraktas såsom ett minimum. En av våra konsulter, som tjänstgjort i Montreal och som var ungarl, har föreslagit en lön av 26,000 för en gift person med familj, och en annan av utrikesdepartementets tjänstemän, som också tjänstgjort där, har föreslagit 30,000 kronor. Uppgifterna basera sig på förhållanden, som rådde före utbrottet av nu pågående krig. Jag har anledning antaga, att levnadskostnaderna under påverkan av krigsförhållandena icke ha fallit i Canada.

Slutligen vill jag framhålla, att det nyligen lyckats att för ifrågavarande post förvärva en man, vars föregående verksamhet på det konsulära området berättigar till tron, att han skall fylla de stora krav, som ställas på befattningens innehavare, särskilt när det gäller att bevaka Sveriges ekonomiska intressen i Canada. I Canada finnes avsättning för svenska fabrikat, och den svenska exporten till detta land, som redan är av ej obetydlig omfattning, torde kunna ytterligare stegras. Men Canada är även å andra sidan sett en allvarlig konkurrent, och det gäller att där hava en representant, som förstår att följa landets industriella utveckling och handelspolitik och därigenom bliva i tillfälle att hålla hemlandets affärsvärld underrättad om alla åtgärder, som äro för den av vikt att erfara.

Jag ber dessutom få tillägga, att under det nuvarande konsulatet i Montreal sortera icke mindre än 14 vice konsulter och konsulter i Canada, och förutom dessa skulle nu även British Columbia läggas under det blivande generalkonsulatet.

Två skäl ha anförts emot vad Kungl. Maj:t föreslagit. Det ena är att man icke borde göra denna post till generalkonsulsbefattning, och det andra är att man icke borde sätta lönen så högt som till 26,000 kronor. Vad det första skälet beträffar, så måste man ju i alla fall taga i betraktande de omständigheter och de föreställningar, som äro gällande, icke i detta samhälle, utan i det samhälle där åtgärderna komma till tillämpning. En generalkonsul har där en betydligt bättre ställning än vad en konsul har. Han kan uträtta mer än en konsul, och bara detta är för mig tillräckligt tungt vägande skäl för att tillägga honom titeln generalkonsul. Det andra skälet, sparsamhetsskälet, ha vi ju dryftat i avseende å de övriga befattningarna. Jag vill tillägga det, att Canada är ansett för att vara mycket dyrt, och det är icke allenast ansett så, utan den utredning som blivit gjord visar, att så är förhållandet. Förresten vill jag passa på att meddela kammaren, att vi ha konsulter, som äro betydligt högre avlönade. Vår konsul i New York har i lön 28,000 kronor, konsulen i Shanghai har 29,000 kronor, och konsulen i Rio har 32,000 kronor.

Slutligen ännu en sak. Den ärade representanten på Malmöbanken försäkrade mig, att när han yttrade sig i strid mot vad jag har tillåtit mig proponera Kungl. Maj:t och Kungl. Maj:t tillåtit sig proponera riksdagen, han endast ville anföra sakliga skäl. Med anledning av detta uttalande och med anledning av vad han uttalade här den 24 januari vill jag försäkra kammaren, att ifrån min sida har vid tillsättandet av generalkonsulsbefattningen i Montreal intet annat än sakliga skäl förelegat.

Herr Ekman: Herr talman, mina herrar! Efter det uttömmande anförande av hans excellens herr ministern för utrikes ärendena, som vi nyss åhört och vari framförts alla de skäl som kunna åberopas för ett utbyttande av det nuvarande provisoriet emot inrät-

Ang. beskickningar och konsulat.
(Forts.)

tandet av ett generalkonsulat i Montreal, skall jag endast tillåta mig att yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Men jag vill begagna tillfället att i anledning av vad herr Thorsson yttrat på grund av vad jag uttalade, då det gällde inrättandet av ett generalkonsulat i London, påpeka, att jag talade icke uteslutande om inrättande av nya handelsvägar, utan jag talade också om *omläggning av äldre sådana*. Därest detta har förbigått herr Thorsson i debatten, så tillåter jag mig hänvisa till det stenografiska referatet, som i sinom tid kommer även herr Thorsson tillhanda. Men om herr Thorsson giver mig rätt ifråga om vikten av att öppna *nya* handelsvägar, då ligger ju däri ytterligare ett skäl, som talar för bifall till det föreliggande förslaget.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talman framställt propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Mom. f).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 5—13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. kostnader för den svenska gruppen av den interparlamentariska unionen.

Efter nu skedd föredragning av *punkten 14*, angående bidrag till bestridande av den svenska gruppens av den interparlamentariska unionen kostnader, begärdes ordet av

Herr *L i n d h a g e n*, som yttrade: Herr talman! Jag har i min motion inte för min del yrkat avslag å det begärda anslaget utan har endast hemställt, att vid beviljande av anslaget riksdagen skulle göra det uttalandet, att riksdagen förväntade att den interparlamentariska gruppen och det nordiska interparlamentariska förbundet i sin verksamhet tillämpade en demokratisk författning och låte olika meningar komma till tals i de frågor, för vilkas behandling bidrag sålunda beviljades från svenska folket.

Nu har utskottet i anledning härav yttrat, att utskottet »finner sig icke kunna tillstyrka en sådan inblandning från riksdagens sida i det nordiska interparlamentariska förbundets verksamhetsformer». Jag får verkligen säga, att jag icke heller väntat mera av utskottet. Med kännedom om den lätthet, varmed statsutskottet brukar sätta sig in i frågor, när det vill avstyrka någonting, hade jag snarare trott att utskottet skulle skrivit att motionen icke förtjänade avseende. Så brukar merendels ske. Men utskottet har i detta fall ställt sig fullt neutralt och lämnat frågan öppen, och det anser jag, när det gäller statsutskottet, vara ett stort framsteg till fördel för denna mo-

tion. Jag får därför säga, att jag är ganska nöjd på detta stadium av frågan.

Men det kan i alla fall göras erinringar emot utskottets hemställan. För det första är det ju på det sättet — det veta herrarna själva av egen erfarenhet — att det är omöjligt att på allvar intressera riksdagen för utrikespolitik. Den skjutes undan till regeringen och därutöver till den interparlamentariska gruppen. Men då gruppen sålunda skall i sin mån göra riksdagens utrikespolitiska gärning, bör riksdagen ha intresse av att denna grupp åtminstone i någon rimlig mån avspeglar de parlamentariska grundsatser och de parlamentariska former, som skapats av grundlagen för att varje medlem i riksdagen skall få föra den talan, för vilkens utförande han blivit skickad dit av sina valmän. Alltså har riksdagen en särskild anledning att här intressera sig för huru det går till i denna privata grupp.

Men vidare är det mycket vanligt — det veta herrarna också av erfarenhet — att när det gäller bevilja anslag åt enskilda inrättningar och institutioner, då är man ofta mycket angelägen att syna dem i sömmarna. Och den uppmärksamheten kunde man ha bestått också denna privata inrättning. Men jag förstår också mycket väl att förhållandet är sådant, att ämnet är brännbart såsom berörande också partiernas styresmän och man vill ogärna inlåta sig på saker, där man inte riktigt vet vad man får säga och vad man inte får säga.

Under sådana förhållanden, och då jag som sagt förstår, att jag inte kan tvinga riksdagen att gå längre i detta sammanhang, vill jag bara uttala att jag har väckt motionen för att till en början fästa uppmärksamheten på denna sak, till vilken jag sedan skall oavslutligen återkomma för att under årens lopp tum för tum så småningom få den beaktad såsom jag tror vara riktigt — åtminstone hoppas jag det. Man får vara anspråkslös i början.

Men jag har också haft en bitanke med motionen. Det har visat sig att framställningar helst icke tryckas i denna privata sammanlutning, om de icke sammanfalla med det enväldiga rådets mening. Då man nu under denna riksdag särskilt inom den interparlamentariska gruppen skall komma att granska ett nytt förslag till stadgar, som åtminstone i många avseenden går stick i stäv mot den mening, som jag har om huru dessa stadgar skola inrättas, så har jag därför förutsatt att dessa stadgar och i varje fall icke min kritik kanske icke bliva tryckta, lika litet som i den interparlamentariska unionen så. att den stora massan medlemmar, eller det s. k. folket inom unionen icke blir i tillfälle att taga del av desamma och därför har jag, med begagnande av den gratisrätt till tryckning som jag som motionär har, låtit trycka stadgeförslaget och min motion ävensom de interparlamentariska förbundens statuter i den tanken att riksdagen såsom sådan skall få någon kännedom om deras organisation samt »folket» i den svenska gruppen få del av stadgeförslaget och motionen. Nu är det i alla fall möjligt att man gör undantag med anledning av mitt påpekande och att en tryckning omsider kommer till stånd.

På grund av dessa skäl skall jag för min del med tacksamhet för
Andra kammarens protokoll 1916. Nr 18.

Ang. kostnader för den svenska gruppen av den interparlamentariska unionen. den oväntade opartiskhet, som statsutskottet åtminstone på ytan visat, inte denna gången göra något vidare yrkande.

Härpå anförde

Herr R ö i n g: Herr talman, mina herrar! Trots att statsutskottet enhälligt avstyrkt motionen och trots att motionären förklarat sig ganska nöjd och tillfredsställd med statsutskottets avstyrkande, så tillåter jag mig dock att yttra några få ord i detta ärende.

Den ärade motionären hemställde, som han själv framhöll, i sin motion, att riksdagen skulle hjälpa honom ur hans stora nöd och laga så att en demokratisk författning skulle tillämpas inom det nordiska interparlamentariska förbundet. Ja, vilka är det då, som så illa skött sitt uppdrag inom detta förbund? Jo, det är alldeles speciellt styrelsen eller, som det heter, nordiska interparlamentariska förbundets råd, detta råd, som enligt vad herr Lindhagen meddelar i början av sin motion, väljer sig självt och kompletterar sig självt och hänsynslöst utnyttjar sin maktställning och bestämmer vilka ärenden, som skola få behandlas och vilka icke skola få behandlas vid delegerademötet.

Denna uppgift, herr Lindhagen, det vet herr Lindhagen lika bra som jag, är fullständigt felaktig. Rådet väljer sig visst icke självt och kompletterar sig visst icke självt, utan detta råd, som han här angriper, består av tre medlemmar från Sverige, tre från Danmark och tre från Norge, vilka väljas av de olika interparlamentariska grupperna i dessa länder.

Herr Lindhagen framhåller sedan i sin motion några exempel för att belysa huru det nordiska interparlamentariska förbundets råd har arbetat under de gångna åren. Och han nämner då några av sina egna förslag, som vi så väl känna till här från riksdagen. Det är hans gamla käpphäst, nationernas rätt att få leva sitt fria liv, världsspråket, etc. etc. Rådet har vid varje tillfälle som herr Lindhagen kommit fram med sina motioner, behandlat desamma och funnit dessa motioner ligga utom ramen för det nordiska interparlamentariska förbundets verksamhet.

Herr Lindhagen har åtminstone en enda gång av sitt parti blivit vald som delegerad, om jag inte missminner mig var det vid nordiska interparlamentariska förbundets delegerademöte, som ägde rum här i Stockholm år 1913. Även då behandlades dessa frågor av honom och drogos av honom inför delegerademötet, men jag tror inte jag missminner mig, när jag säger, att herr Lindhagen stod fullständigt ensam i sin uppfattning och att även hans egna partivänner på delegerademötet delade den uppfattning, som rådet hade uttalat. Inom parentes vill jag upplysa kammaren, för den händelse kammarens samtliga medlemmar inte ha kännedom därom, att de delegerade väljas proportionellt i förhållande till de olika partiernas styrka inom den interparlamentariska gruppen, och då tillkommer det helt naturligt i detta fall

det socialdemokratiska partiet att utse till delegerademötet de personer, som socialdemokratiska partiet anser ur olika synpunkter vara de lämpligaste.

Sedan klagar herr Lindhagen sin nöd över att icke rådet och delegerademötet i Köpenhamn år 1915 behandlade hans motion om vissa ändringar i stadgarna. Det nordiska interparlamentariska förbundet har nu verkat i nio år, och när vi år 1914 samlades i Kristiania, så funno vi att tillföljd av vunnen erfarenhet vissa ändringar borde vidtagas i stadgarna. Vi diskuterade i rådet denna fråga rätt ingående och blevo rätt snart överens om att de tre norska rådsledamöterna skulle utarbeta ett förslag på grundval av den diskussion, som då förts i Kristiania. Detta förslag behandlades vid rådets möte i Köpenhamn i maj månad i fjol. Herr Lindhagen anmodade då mig personligen att jag skulle se till att ett förslag, som han, om jag inte missminner mig, just dagen före insänt till rådsrådet, skulle upptagas till behandling, vilket jag lovade honom och vilket också skedde. Det föredrogs och granskades mycket noggrant och ingående, och man väjde skälen för och emot dels det förslag, som utarbetats av de norska rådsledamöterna och dels det, som utarbetats av herr Lindhagen. Men det befanns att vi snart alla enade oss om det förslag, som utarbetats av de norska kamraterna. Nu föreskriver stadgarna att stadgeändringar kunna icke upptagas till behandling på delegerademötet, såvida icke förslaget inkommit antingen från rådets sida eller från någon av de tre grupperna, som tagit upp en enskild motion och gjort den till sitt förslag. Ett sådant fall förelåg icke här. Herr Lindhagen vände sig aldrig till svenska gruppen att den skulle upptaga hans förslag och ingen inom rådet ansåg att detta förslag i något avseende var bättre än det, som utarbetats av kamraterna i Norge och ville därför icke upptaga herr Lindhagens förslag som sitt. Och därför kunde delegerademötet i Köpenhamn år 1915 icke upptaga till behandling herr Lindhagens ändringsförslag. Så förhåller det sig med den saken.

Jag vågar därför påstå, att det nordiska interparlamentariska förbundets råd har handlat i full överensstämmelse med de stadgar, som äro gällande, och jag kan inte finna annat än att önskar man ändring i desamma, ja, då bör man väl gå den vägen som stadgarna föreskriva, och icke utkasta beskyllningar åt höger och vänster mot kolleger inom danska, norska och svenska representationerna, vilka lätt förtroendet att sitta uti det nordiska interparlamentariska förbundets råd, att de vägra tillämpa demokratiska principer, när de i full överensstämmelse med stadgarna handla efter bästa förstånd och samvete.

Jag har ansett mig böra säga detta, herr talman, och yrkar nu bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Den siste talaren ordade åtskilligt om »min nöd» vid flera tillfällen. På mig går det ingen nöd

Ang. kostnader för den svenska gruppen av den interparlamentariska unionen.

(Forts.)

Ang. kostnader
för den sven-
ska gruppen
av den inter-
parlamenta-
riska unionen.

(Forts.)

alls, jag skall nog försöka reda mig. Vad det går nöd på, är de idéer, som jag i kraft av mitt riksdagsuppdrag och det program, på vilket jag uppställt mig till val, måste efter för- måga föra fram i riksdagen, och det är därför, som jag väckt min motion. Jag har icke heller påstått, att rådet skött sig illa. Det har skött sig alldeles för bra ur egen egoistisk syn- punkt och har icke låtit någon annans uppfattning komma fram vid sidan av sin egen.

Nu förargade sig herr Röing över, att det står någonstades i motionen, att rådet kompletterade sig självt och hänsynslöst undertryckte andras meningar. Det är visst icke fallet, sade herr Röing, utan här finnas stadgar och allt möjligt, och det är sörjt för allting på bästa sätt. Men herr Röing glömde i alla fall, att jag för att nu beröra det första ämnet sagt, att rådet *faktiskt* kompletterar sig självt, och jag undrar, om herr Röing vill bestrida, att det är på det sättet. Det är nog så, men vi behöva icke diskutera om den saken närmare.

Om vi nu gå in på själva sakfrågan, så talade herr Röing om, att man skulle gå den stadgeenliga vägen. Men de före- gående framställningarna hava icke avvisats på grund av att de väckts i obehörig ordning utan av sakliga skäl. Herr Röing talade själv med synbar egen tillfredsställelse om, att när jag väckt fråga om att förbundet skulle intressera sig för nationer- nas rätt m. m., förklarade rådet, att dessa saker icke föll inom dess verksamhetsområde. Det är alldeles vidunderligt, att så betrodda män kunna hava en sådan uppfattning. Det står ut- tryckligen i stadgarna, att förbundet skall intressera sig för alla saker, som befrämja rättvisa mellan folken, och detta ligger väl också i sakens natur. Men så kommer rådet — summan för- modligen av allt vad det parlamentariska livet förfogar över utav intelligens och erfarenhet — och säger, att en av huvud- orsakerna till de internationella striderna och senast världsk- riget icke faller inom förbundets verksamhetsområde.

Sedan kom emellertid världskriget, och då kom rådet till en annan uppfattning, eller åtminstone vissa av förbundets dele- gerade. Medan man förut ansett — åtminstone så snart frågan väcktes av mig — att nationalitetsfrågan icke föll inom för- bundets verksamhetsområde, förklarade nu ett par delegerade, bland dem Horst, att det i alla fall kunde hända, att man bleve tvungen att sysselsätta sig med denna fråga. Vid sidan av de spörsmål, för vilka förbundet varit verksamt och fortfarande ville befrämja i den nuvarande världssituationen, »kunde möj- ligen också pekats på ett par reformer, som visserligen ännu icke hade övervägts inom förbundet, men som stödo i nära överens- stämmelse med dess principer». Den ena av dessa var nationali- tetsfrågan. Två år å rad säger man, att det icke faller inom förbundets verksamhetsområde, och det tredje året finner man, att det står i nära överensstämmelse med dess principer. Re- flexionerna göra sig själva. Världskriget har en ofantlig för-

måga att förmå även så höga råd att lyssna till de obetydliga, anspråkslösa meningar, som komma från andra håll. År 1915 åter fann rådet ämnet icke förtjäna avseende, därför att ingen inom rådet intresserade sig därför. Även här göra sig reflexionerna själva.

Ang. kostnader för den svenska gruppen av den interparlamentariska unionen.

(Forts.)

Jag har även med andra exempel velat påpeka rådets omöjlighet. Ett av dessa är den skandinaviska frågan. Det har införts i förbundets stadgar, att detta också skall intressera sig för skandinaviskt samarbete. Då jag fullföljde förut avvisade motioner om att upptaga denna sak och föra fram den också i livet, vad svarade rådet? Jo, det svarade, att då vad som avsåges med denna framställning redan funnes uttalat i den punkt av stadgarna, som angåve förbundets ändamål, fann rådet framställningen icke vara av beskaffenhet att böra upptagas på delegerademötets föredragningslista. Eftersom det står i stadgarna, att förbundet skall intressera sig för saken, så är det tillräckligt; det behöver icke föras ut i livet. Sedan kom världskriget, och då blev det ett helt annat uttalande. Då ansåg rådet, att man måste tänka något även på tillämpningen och så föreslogs och antogs av delegerademötet den resolution, som utdelats här på herrarnas bord. Ni kunna förstå, att de idéer, som det åligger mig att arbeta för, icke kunna vara tillgodosedda med en sådan tågordning.

Herr Röing hänvisar till stadgarna. Men vad jag vill, är just, att dessa skola ändras, i den mån de stå i vägen för att få fram saker till diskussion. Jag vill nämligen, att det skall i förbundet råda samma ordning som i riksdagen, så att varje ledamot skall hava rätt att väcka förslag, som också skola komma på dagordningen under delegerademötenas eller konferensernas sammanträden. Hänvisningen att vända sig till svenska gruppen vet herr Röing mycket väl är fullständigt lönlös. Jag har gjort försök och han har själv där i sin mån bidragit till att de hopplöst strandat på även den svenska styrelsens envälde och odemokratiska sinnelag.

Det är nu icke värt att här närmare inlåta sig på kritik av denna sak. Jag tillåter mig, som sagt, herr talman, att icke göra något yrkande.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 15—18.

Utskottets i dessa punkter gjorda framställningar biföllos av kammaren.

Vid föredragning härpå av *punkten 19*, angående anslag till täckande av vissa av statskontoret förskottsvis bestridda utgifter, yttrade

Ang. ersättning för statskontorets förskott

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman, mina herrar! Då förevarande punkt är den första, under vilken det vid denna

Ang. ersättning
för statskon-
torets förskott.
(Forts.)

riksdag förekommer ett äskande från Kungl. Maj:t om beviljande av anslag till täckande av utgifter, gjorda å förskottstitel, har jag redan av denna anledning ansett mig böra yttra några ord till kammarens protokoll.

Under årets remissdebatt yttrade herr finansministern, att frågan om Kungl. Maj:ts anordningar under s. k. förskottstitel icke finge sammanblandas med frågan om riksgäldskontorets försträckningar till statskontoret av nödigt förlag. Den förra vore en anslagsfråga, under det att den senare vore en kassafråga. Ja, alldeles riktigt, ehuru icke så att förstå, att om Kungl. Maj:t gör stora anordningar under förskottstitel, det icke skulle innebära någon som helst inverkan på statskontorets behov av kassa-försträckningar. I detta hänseende föreligger det sambandet, att ju större belopp som Kungl. Maj:t anordnar under förskottstitel, ju större behov av kassaförsträckning skall det komma att bli för statskontoret. I detta sammanhang tillåter jag mig erinra om, att sammanlagda beloppet av anordningar under förskottstitel, för vilket det äskats anslag till täckning under de olika huvudtitlarna vid denna riksdag, utgör icke mindre än något över 2,100,000 kronor.

Herr finansministern yttrade, att frågan om Kungl. Maj:ts anordningar under förskottstitel vore en anslagsfråga. Ja, riktigt nog är det så, och det hänger samman därmed, att Kungl. Maj:t icke äger grundlagsenlig befogenhet att belasta statskassan. Den angelägenheten är förbehållen riksdagen ensam såsom varande folkets representation. En grundläggande bestämmelse härom finnes i regeringsformen § 57, vars första del lyder: »Svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta utövas av riksdagen allena». Punkt och slut rörande den saken. Jag stryker under därvidlag ordet »allena» för att därmed markera, att över området i fråga härskar riksdagen ensam. Emellertid har av vissa praktiska skäl utvecklats sig den praxis, att Kungl. Maj:t för täckande av vissa utgifter, till vilkas bestridande Kungl. Maj:t icke har tillgång på medel i budgeten, har gjort anordningar å förskottstitel. I huvudsak har detta avsett utgifter för kommitteer och andra utredningar, till vilka regeringen eller riksdagen tagit initiativ. Men på allra senaste tiden synes man i någon mån hava velat utsträcka denna förskotttering, och det synes mig vara en anledning för representationen att ha sin uppmärksamhet starkt fäst på detta förhållande.

Emellertid, man kan ju göra den invändningen, att varje förskott kommer att underställas riksdagens prövning, och att riksdagen således har sin prövningsrätt kvar. Ja, formellt är det visserligen så, men hur är det männe, om man ser saken reellt? Låt oss för ett ögonblick förutsätta, att riksdagen skulle vägra att bevilja det anslag, som Kungl. Maj:t äskar för täckande av de förskotts-anordningar, som Kungl. Maj:t gjort. Att riksdagen har både formellt och reellt rätt att så göra, lär ingen kunna bestrida, men vilken egendomlig situation skulle i så

fall icke komma att uppstå. Jag skall icke nu närmare utveckla denna sak, lika litet som jag skall göra någon slutledning av vad jag här anfört. Jag torde få återkomma till såväl den ena som den andra delen av denna sak under en annan huvudtitel, som bättre lämpar sig härför än den, som nu är under debatt. Varför jag nu förde saken på tal, har jag redan angivit, men det föreligger även ett annat skäl.

*Ang. ersättning
för statskon-
torets förskott.
(Forts.)*

I det belopp, för vars täckande anslag nu begäres, ingå även delvis kostnader, föranledda av Kungl. Maj:ts beslut att upprätta en diplomatisk representation hos schweiziska edsförbundet. Under normala förhållanden skulle givetvis en sådan åtgärd från Kungl. Maj:ts sida hava blivit föremål för skarp kritik såväl från utskottets som från riksdagens sida, även om riksdagen varit fullt ense med Kungl. Maj:t om lämpligheten och ändamålsenligheten av den vidtagna åtgärden. Då emellertid statsutskottets första avdelning och sedermera statsutskottet in pleno utan meningsskiljaktighet hemställt, att riksdagen måtte bevilja det anslag, som under denna punkt här äskats, synes det mig, att det bör till kammarens protokoll göras ett uttalande därom, att detta dock icke får för framtiden i någon mån prejudiciera.

Anledningen till att icke någon erinran är gjord, är icke den, att man ansett, att Kungl. Maj:ts beslut varit klokt och välbetänkt, utan den väsentliga anledningen har varit, att man förutsatt, att regeringen och främst hans excellens herr ministern för utrikes ärendena ansett, att så stora skäl talade för att snart upprätta denna diplomatiska representation, att man icke lämpligen borde avvakta riksdagens sammanträde för att underställa detta spörsmål riksdagens prövning. Det skulle vara synnerligen önskvärt att från hans excellens herr utrikesministern erhålla en bekräftelse på att denna förutsättning är riktig. Säkertligen skulle också genom en sådan förklaring det goda förhållande, som råder mellan kammaren och hans excellens herr ministern för utrikes ärendena och som ytterst är orsaken till den välvilja, med vilken kammaren behandlat hela denna huvudtitel, därigenom endast vinna ökad styrka.

Jag ber emellertid slutligen, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena Wallenberg: I anledning av den siste ärade talarens yttrande vill jag såsom min åsikt uttala, att jag icke kan föreställa mig, att under normala förhållanden en ministerpost i utlandet skulle tillskapas, utan att Kungl. Maj:t därom hört riksdagen.

Jag ber även, då jag därom blivit påmind av den siste ärade talaren, att få till kammaren framföra mitt tack för den välvilja, varmed tredje huvudtiteln blivit behandlad.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 20.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 3.

Statsutskottets utlåtande, nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående arvode till regeringsrådet Anders Lindstedt såsom ordförande i en kommitté, föredrogs härpå; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 4.

*Ang. post-
portot för
slutna brev och
kortbrev.*

Vidare förekom till behandling bevillningsutskottets betänkande, nr 1, i anledning av väckt motion med förslag att portot för alla av postverket inom riket befordrade slutna brev och kortbrev, vilkas vikt ej överstiger 20 gram, må bestämmas till 10 öre.

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 42, hade herr *Olofsson* i Digernäs hemställt, att riksdagen ville besluta sådan ändring i posttaxan att alla slutna brev eller kortbrev, som behandlades av postverket för inrikes postbefordran, skulle beläggas med 10 öres porto för vikt ej över 20 gram, och att detta måtte bliva gällande från och med den 1 januari 1917 eller något senare, om vederbörande utskott funne praktiska skäl tala därför.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte av riksdagen bifallas.

Utskottets hemställan upplästes, varefter ordet begärdes av

Herr *Olofsson* i Digernäs, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Man ser av betänkandet, att bevillningsutskottet avstyrkt min motion. Om jag ville vara elak, skulle jag kunna säga, att det kunde man på förhand förstå därav, att bevillningsutskottets flertal består av stadsrepresentanter. Var och en är ju sig själv närmast, som man brukar säga. Men jag skall icke vara elak, utan vill nu redogöra för huvudmotivet till att jag väckt denna motion och sedan något närmare gå in på de motiv, som bevillningsutskottet anfört för sitt avstyrkande av densamma.

Jag avsåg med min motion att skipa en smula rättvisa mellan stad och land. Jag tycker, att det är något orättvist, att den svenske medborgare, som råkar bo på landet, icke skall komma i samma goda ställning ifråga om åtnjutande av billigt brevporto som de medborgare, vilka bo i städer. Men det är ju ofta så, att stadsintressena göra sig mera starkt gällande. Jag vill erinra om, att jag för något år sedan motionerade om, att den vinst, som bankerna göra i städerna, icke skulle beskattas uteslutande av städerna, där bankerna huvudsakligen ligga, utan även av landskommunerna i proportion till folkmängden eller också i proportion till den insats, som man kan anse att lands-

bygdens befolkning gjort i bankernas vinst. Detta förslag ville icke heller bevillningsutskottet lyssna till. Jag anser emellertid, att landsbygdens befolkning i övrigt har så många bördor att bära i jämförelse med städernas, att man åtminstone på detta lilla område kunde skipa rättvisa.

Nu börjar bevillningsutskottet sin motivering för avslag på min motion med att uppställa ett antagande och säger: »När lokalportot satts lägre än riksportot, har detta säkerligen berott på, att kostnaderna för lokalbefordran beräknats vara lägre än för befordran olika orter emellan.» Att uppställa ett antagande och sedan söka därav få fram ett motiv till avslag, det är väl ändå ett bra underligt sätt. I alla fall är det så, att städerna hava så många fördelar av postverket.

Sedan kommer utskottet och pekar på, att om man satte portot till tio öre, så skulle det kunna hända, att affärsmännen själva ombesörjde befordringen av sina brev. Jag tror inte mycket på den saken. Det skälet väger ganska lätt, ty icke lär man väl, när man har postlåda nära nog i varje knut eller varje gathörn, skicka bud till långt avlägsna delar av staden, utan det går nog lättast att lägga i postlådan i alla fall, så jag tror icke, att det blir någon minskning i inkomsterna för postverket i detta avseende.

Jag har icke kunnat tänka mig, att man skulle kunna sätta ned portot. Det hade varit smakligast för alla, men jag tror, att postverket efter detta får sådana utgifter, att det nog tarvas, att det får en smula ökade inkomster. För den postbefordran ute på landet, som sker genom skjuts, betalas det litet, och även till poststationsföreståndarna utgår en minimal betalning, emedan det är en tävlan mellan olika personer att få en sådan syssla och därmed en liten extra inkomst. Det har gått så långt, att det är rena svältlöner, som utbetalas. Jag tror emellertid icke, att detta i längden kan gå för sig, isynnerhet under nuvarande förhållanden, då hästarna äro dyra och fodret är dyrt. Det måste komma en ökning i utgifterna för postverket, och då kan det vara gott och väl, om postverket kan räkna med höjda inkomster.

Utskottet har emellertid icke berört den sista punkten i min motivering, där jag påvisar de ganska stora olägenheter, som postverket har genom lokalportot. Det är givet, att det är ganska svårt att uppdraga gränserna så, att det icke blir någon mannamån, om jag så får säga. Här i Stockholm inkorporeras den ena socknen efter den andra, och vid uppdragandet av gränserna för de områden, där det billigare portot skall åtnjutas, kan det uppstå hak eller svängningar i gränsen, som göra, att de som bo utanför ifrågavarande områden anse sig vara alldeles orättvist behandlade, då de icke också kunna få begagna det billigare portot. Jag är övertygad om, att generalpoststyrelsen har mycket besvär att skipa rättvisa vid uppdragandet av gränserna mellan de områden, där det billigare och där det dyrare portot skall användas.

Jag ser icke några så starka skäl anförda från utskottets sida, att jag hesiterar för att yrka bifall till motionen. Herr talman jag

*Ang. post-
portot för
slutna brev och
kortbrev.
(Forts.)*

Ang. post-
porto för
slutna brev och
kortbrev.
(Forts.)

yrkar således bifall till min motion och avslag å utskottets hemställan.

Vidare anförde

Herr R ö i n g: Herr talman, mina herrar! Kammaren har nu hört de motiv, som föranlett den siste ärade talaren att framkomma med sin motion. Denna motivering går i den riktning, att motionären vill fördyra lokalportot i vårt land, medan man förut varit van vid krav på att om möjligt förbilliga portona, det må vara lokalportot eller andra.

Herr Olofsson i Digernäs framhåller, att en del av landets befolkning bor under sådana förhållanden, att den i motsats till befolkningen i städerna icke har någon fördel av lokalportot. Det är alldeles riktigt. Men varför skall man av den anledningen, om man därmed icke gagnar någon annan, höja avgifterna för den befolkning, som bor i städerna och å tätt bebodda platser? Jag kan icke finna annat, än att man för att framställa ett sådant yrkande väl åtminstone med någon säkerhet måste kunna påstå, att denna ökade portoavgift skall föranleda, att staten därav får ökade inkomster. Det har herr Olofsson i Digernäs icke alls vågat påstå i sin motion utan endast i sitt anförande helt löst uttalat en förmodan, att så skulle inträffa. Verkligheten pekar emellertid på raka motsatsen. Man har nämligen erfarenhet av, att när brevportot på sin tid sänktes från 12 till 10 öre eller när telegramavgiften sänktes från 1 krona till 50 öre, så förorsakade detta ökade inkomster för staten, emedan den stora allmänheten i större utsträckning använde sig av postverket eller telegrafverket. Det kan nämligen, herr Olofsson i Digernäs, mycket väl inträffa, att en höjning av lokalportot skulle verka i alldeles motsatt riktning mot vad herr Olofsson i Digernäs tror. Det är nämligen för postverket och staten en synnerligen god affär att mot denna avgift av 5 öre distribuera brev t. ex. här i Stockholm, en mycket bättre affär än att befordra brev för 10 öre i stora delar av vårt land. Utan tvivel skulle ett fördyrande av lokalportot verka i den riktningen, att en massa affärsidkare helt enkelt icke använde postverket. Jag känner till hurudana förhållandena äro i Göteborg. Där begagnar jag verkligen själv i ganska stor utsträckning den metoden att låta en ung man på kontoret gå ut med de brev, som jag om morgonen har att sända till mina affärsvänner i Göteborgs stad. Om man skulle göra som herr Olofsson i Digernäs föreslår, så skulle detta komma att äga rum i större utsträckning, än vad herr Olofsson tänkt sig möjligheten av.

Varför har herr Olofsson i Digernäs icke samtidigt föreslagit, att lokalportot för andra försändelser skulle höjas? Varför skulle endast brevportot höjas från 5 till 10 öre? Varför icke också portot för korsband och andra försändelser? Det har herr Olofsson i Digernäs icke tänkt på.

Jag tror icke, att det finnes någon som helst anledning för kammaren att gå med på att fördyra portot för lokalbrev, och jag anser, att alla skäl tala för att kammaren bifaller utskottets hemställan.

Ang. post-portot för slutna brev och korts brev.

(Forts.)

Herr Olofsson i Digernäs: Den siste talaren framställde den frågan, varför jag inte tagit med korsband m. m. Jag har tagit med endast slutna brev, då jag anser att slutna brev böra ha större värde och att de skulle kunna draga större porto än öppna brev. Detta är huvudanledningen.

Jag vill också tillägga, att jag har gjort mig underrättad om att t. ex. Österrike, Frankrike, Belgien och Storbritannien icke ha infört lokalporto. När dessa stora länder kunna reda sig utan lokalporto, varför skulle då Sverige icke kunna göra det?

Jag skall inte ingå på vidare bemötande av vad den föregående talaren sade. Han tyckte, att jag saknade skäl för mina påståenden, jag tycker å min sida, att han saknar skäl för sina påståenden. Det är bara lösa antaganden från båda sidor, och frågan är vilket som ligger närmast det riktiga.

Jag vill till sist omtala, att på min bänk har här i dag klistrats upp en liten remsa, med en teckning, som anspelar på mitt förslag om höjt porto; man ser någonting, som skall föreställa mitt porträtt — det står namnet Digernäs inunder — och dessutom ett par gödselgrepar, och till detta är fogat en fin orlovssedel, om jag så får kalla det. Detta har stått i »Social-Demokraten». Jag vill dock inte säga, att jag misstänker herr Branting för att ha klistrat upp detta här i dag, men jag förmodar, att det i alla händelser är någon välvillig stadsbo. Artikeln innehåller emellertid saker och ting, som tyda på att man redan nu börjar rota i valrörelsen däruppe i Jämtland. Herr Branting får väl själv svara för artikeln. Jag skall inte vidare ingå på ett bemötande av den. Den sitter emellertid här på bänken, så att herr Branting kan taga del av den.

Jag anhåller fortfarande att få yrka bifall till min motion.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 5.

Vid härpå skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande, nr 2, i anledning av väckt motion om jämkningar i gällande tullsatsar å vissa impregnerade och icke impregnerade vävnader begärdes ordet av motionären

Ang. tullsatserna å vissa vävnader.

Herr Zetterstrand, som yttrade: Herr talman! Jag ber endast få nämna, att i anledning av de upplysningar som utskottet lämnat vid sista punkten anser jag mig alldeles givet förhindrad att gentemot utskottet göra något yrkande i frågan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Interpellation.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr Bengtsson i Norup, som anförde: Alla våra näringar äro mer eller mindre berörda av det nu pågående kriget. Vår modernäring, jordbruket, har hittills rätt sig jämförelsevis bra och har därför kunnat bära de lägre priser, som regeringen ansett sig böra föreskriva på lantbruksprodukter till förmån för den konsumerande allmänheten. Ingen lantbrukare har klagat däröver och skall ej heller med skäl göra det, så länge detta sker till fördel för de mindre bemedlade i samhället.

Ett enligt mitt förmenande berättigat missnöje har däremot rätt bland lantmännen beträffande proportionen mellan spannmåls- och mjölpriset. Före maximiprisbestämningen gällde rågen kr. 24,50 och sammalet rågmjöl kr. 26,50 per 100 kg. Så sänktes priset på råg med 2 kronor eller till kr. 22,50, medan mjölet sänktes med endast 1 krona eller till kr. 25,50. Genom denna prissänkning på mjölet kom sålunda med all rätt en krona den konsumerande allmänheten till del, medan kvarntrusten erhöll den andra kronan, varmed rågpriset sänktes. Denna hjälp var säkerligen trusten icke i behov av. Än anmärkningsvärdare har det blivit, sedan dagspriset på råg nedgått till kr. 21 à 21,50, under det rågmjölet allt fortfarande gäller kr. 25,50. I detta fall en marginal på cirka 4 kr.

Vissa tecken tyda på att vi i en snar framtid torde få emotse en sämre ställning på vår livsmedelsmarknad, om ej åtgärder i god tid vidtagas till avhjälpande av de svårigheter, som synas vara i annalkande, där de ej redan kommit. Varje med vårt lantbruk förtrogen vet, att denna näring är mycket känslig. Den kräver framsynthet. Verkningarna av såväl gynnsamma som ogynnsamma förhållanden komma först flera månader ja, hela år efteråt. Vad den nuvarande situationen angår, så måste den enorma prisstegring, som försiggått på artificiella gödningsämnen, verka synnerligen ofördelaktigt. Detta spelar en avsevärd roll vid ett modernt lantbruk. Lantmännen voro tack samma, när riksdagen för något år sedan sänkte tullen på superfosfat med 15 öre per säck. Priset, som före kriget var kr. 6,50, har nu stigit till kr. 13,10 per säck. Chilesalt, som vissa år kunnat köpas för kr. 18 à 19 per säck, kostar nu kr. 34 à 35. Även kalisalterna hava stigit betydligt. Om man sammanslår *merkostnaderna* på en ordinär artificiell gödning per hektar, så uppgår denna till minst lika mycket som själva arrendet å jorden.

Vid väl skötta lantbruk har man för att minska behovet av den artificiella gödningen genom cementering av stallar och gödselstäder sökt noga tillvarataga all både flytande och fast spillning för att genom en omsorgsfull gödselvård vidmakthålla eller om möjligt öka sina skördar. Denna vård kan ske endast genom

att i stor utsträckning använda torvströ. Även här ser det för lantmännen ogynnsamt ut. Torvströet, som före krigets början kostade 90 öre å 1 kr. per bal, kostar nu kr. 2,50 å 3 utan att råvarans pris eller arbetsomkostnaderna ökats. Denna stora prispörlhöjning torde bero dels på att exportförbud ej utfärdats och dels på brist av järnvägsvagnar för transporten. Att många lantmän under dessa förhållanden betydligt minska och i många fall helt sluta upp med både inköpl av torvströ och artificiell gödning är anmärkningsvärt och torde komma att menligt inverka på blivande skördar.

Interpellation.
(Forts.)

En ännu större fara hotar indirekt tillgången på våra livsförnödenheter. Det är de oproportionellt höga priser på importerade fodermedel i jämförelse med de inhemska sädesprisen.

Den gren i lantushållningen, som under krisen burit sig bäst och för närvarande kanske torde vara den enda som ekonomiskt bär sig, är svinskötseln. Här uppstår för lantmännen en farlig frestelse. Dagspriset på majs är i Malmö enligt uppgift från en av södra Sveriges största importörer kr. 22 per 100 kg. Då härtill lägges frakt, hemkörning från järnvägsstationen och förmalning kostar den kr. 23,50 å 24 och skall den köpas i mindre partier hos återförsäljare, torde den kosta kr. 25, medan rågen jämte förmalning kostar kr. 22 å 23. Vid en jämförelse av dessa priser är det ju icke underligt, om lantmännen fodra upp både vete och råg hellre än att köpa den dyrare majsen, isynnerhet som denna även bör kokas, därest dess näringsämnen fullt skola utnyttjas.

Här kan man fråga: hör det till en klok hushållning att fortfarande fasthålla vid förbudet på siktning av råg och fortsätta att importera vete, då dagspriset nu är 28 å 30 kr. per 100 kg. i svensk hamn, enligt vad jag från fullt tillförlitligt håll hört uppgivas, och låta lantmännen fodra upp sin brödsäd, eller är det icke klokare att använda den inhemska brödsäden till både grovmalning och siktning och i stället anskaffa behövliga fodermedel genom import till pris, som måste understiga priset på den inhemska brödsäden?

Ej bättre är det, då det gäller mjölkhushållningen och smörtillverkningen. I varje rationellt skött ladugård användes till största delen som kraftfoder de äggviterika foderkakorna. Det var därför med glädje, på grund av regeringens föranstaltande, man emotsåg de värdefulla franska jordnötskakorna till ett billigt pris. Denna glädje blev dock kort, då partiets storlek blev känt. En lokalförening av Skånska lantmännens inköpsförening norr om Kristianstad, som hade 55 medlemmar, erhöi endast 500 kg. eller knappast 10 kg. per medlem, enär fördelningen måste ske efter förut inköpta foderkakspartier. Den kaka, som nu finnes i marknaden, är en bomullsfrökaka, som ej är den allra bästa, men denna kostar i Malmö kr. 25,50 per 100 kg. Då frakt, hemkörning och krossningskostnader läggas till, kostar den hos förbrukarna kr. 26,50 å 27 kr. och skall den fraktas

Interpellation. norr om Skåne, blir priset ändå högre. På grund av en betydligt nedsatt rotfrukts- och höskörd — den senare därtill i flera provinser skadad av regn — torde dessa fodermedel på många ställen lida mot slutet redan i mars månad. Att sedan basera mjölkproduktionen till allra största delen på halmfodring och kraftfoder till ovan anförda höga pris torde bliva så förlustbringande, att den på många ställen kommer att bedrivas endast till husbehov. För att delvis avhjälpa detta vore det önskvärt att kunna erhålla en bra foderkaka till skäligt pris. Det lär finnas i England stora förråder på sojakakor, som här i landet äro väl kända. Med hänsyn till vår export efter krigets slut vore det säkerligen gott att erhålla vårt behov av dessa kakor och i gengäld sända en del av vårt exportsmör till England.

Ingen näringsgren i landet torde skördat större vinster under krisen än rederinäringen, och man har skäl förvänta, att lika lätt som regeringen funnit sig kunna vidtaga inskränkningar i den fria handeln och exporten av vissa lantmannaprodukter, såsom fläsk, smör, kött och ägg, det även skulle vara möjligt att få de större rederierna på skäliga villkor frakta den brödsäd, fodermedel och råvara för tillverkning av artificiella gödningsämnen som landet så väl behöver. Att man i första hand då tänker på de rederier, som hava statsunderstödet att tacka för sin tillkomst och lyckliga start är helt naturligt.

Ännu en sak torde i detta sammanhang böra påpekas. Då lantmännen för export av sina produkter måste lämna kompensation, varför bör då icke en sådan näring som skogsskötseln också lämna dylik för att få exportera sina, isynnerhet som dessa stigit med 50 %, utan att råvaran stigit i pris? Kompensationen kunde exempelvis utgöras av ved till mindre bemedlade för ett rimligt pris.

På grund av vad jag sålunda anført anhåller jag att få kammarens tillstod att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet framställa följande spörsmål:

1) Har herr statsrådet sin uppmärksamhet riktad på angelägenheten av att de svenska superfosfatfabrikerna bliva i tillfälle att till skäliga priser särskilt med hänsyn till frakterna erhålla nödig råvara samt att då utländsk konkurrens är utesluten den för jordbruket så nödvändiga superfosfaten står att erhålla till rimliga priser?

2) Har herr statsrådet vidtagit eller ämnar herr statsrådet vidtaga några åtgärder för att antingen genom exportförbud eller på annat sätt göra det möjligt för lantmännen att erhålla torvströ i tillräcklig mängd och till skäligt pris?

3) Ämnar herr statsrådet vidtaga nödiga åtgärder för import av lämpliga fodermedel till pris, som står i rimligt förhållande till prisen på inhemsk brödsäd?

Ifrågavarande anhållan bordlades på begäran.

§ 7.

Herr *Bengtsson* i Göteborg avlämnade en motion, nr 226, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 32, med förslag till lag om skyddskoppypmpning.

Denna motion blev på begäran bordlagd.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 7 i förordningen den 16 november 1863 angående allmänt kyrkomöte samt lag om ändrad lydelse av 2 § 1:o i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt, i vad propositionen angår lagen om allmänt kyrkomöte;

statsutskottets utlåtande, nr 2, angående regleringen av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet; samt

lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning;

nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning;

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande ändring i gällande stadganden om nattvardsgång;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 mom. i förordningen den 30 maj 1759 om biskops- och superintendentsval;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 10 juli 1899 om ersättning av allmänna medel i vissa fall för skada, som förorsakats av ämbets- eller tjänsteman; och

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 15 kap. 3 § rättegångsbalken.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Jonsson</i> i Hå	under 3 dagar	fr. o. m. den 10 febr.,
» <i>Ingvarson</i>	» 3 »	» 10 »
» <i>Lindmark</i>	» 11 »	» 16 »
» <i>Jespersion</i>	» 6 »	» 11 » och
» <i>Johansson</i> i Brånalt	» 8 »	» 11 » .

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 1,16 e. m.

In fidem
Per Cronvall.